

СВОБОДНИ ДА БЪДЕМ СЕБЕ СИ

Наръчник за младежки работници,
координатори на доброволци
и обучители

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ИЗДАТЕЛЯ

Авторите и Service Civil International (SCI) биха искали да изразят своята благодарност към редица организации, групи и отделни лица за техния принос в разработването на този наръчник.

За тяхната усилена работа по отварянето на темите, които направиха този наръчник възможен: SCI Germany, SCI Austria, SCI Hellas и PVN Albania.

За редактирането, фасилитирането, приноса, познанията на местните реалности и ангажимента към тази тема: Валери Вайдингер, Естер Ваверда, Кери Харгадон, Мелина Калфанти, Николай Розиеер, Олтиана Рама, Соня Барач, Таня Михальчик, Томас Шалхарт, Ширин Ходжева.

За дизайна и предпечатната подготовка: Изабела Маркова
За превода: Катерина Стоянова и Диляна Гюрова

За включване на джендър-тематиката в работата на SCI и координацията по разработването на този наръчник: Работната група "Gender Blenders".

За принос в дискусиите по темата участниците в следните семинари: „Идеалната картина: Разрушаването на опасни джендър-стереотипи и стереотипи, базирани на сексуалността“ (ноември 2015 г.), „Свободата да бъдем себе си: кураж и инструменти за изграждане на мир и сигурност на младите хора с всякаква джендър-принадлежност и сексуална ориентация“ (септември 2018 г.), „Джендър-утопия – кой го е грижа?“ (декември 2018 г.) и „Обучение за изучаване на джендър-реалностите“ (февруари 2019 г.).

Ние също така благодарим за активното участие на: Transgender Equality Network Ireland, Fabryka Równości, Ljubljana Pride Association, Boramosa.

Този наръчник е разработен с подкрепата на Европейския младежки фонд на Съвета на Европа, в рамките на проекта "Джендър реалности" и програмата за участие на ЮНЕСКО. Съдържанието на този наръчник е базирано на дискусиите, които се състояха по време на международното обучение на SCI на джендър-тематика (Тирана, Албания, 12–17 февруари 2019 г.), както и на дискусиите, състояли се по време на три предходни дейности, финансирани от програмата "Еразъм" + на Европейския Съюз. Цялата отговорност за съдържанието на този документ е на авторите. Тя не отразява непременно официалната позиция на Съвета на Европа или на ЮНЕСКО.

Свободни да бъдем себе си

With the support of
**Participation
Programme**

SCI International
работи с подкрепата
на програмата на
Европейския Съюз
"Европа за гражданите".

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Публикувано от Association of Service Civil International ivzw | Belgiëlei 37,
2018, Антверпен, Белгия. Първо издание: 2019 г.

Този наръчник е образователен ресурс със свободен достъп. Не се колебайте да използвате и промените образователните инструменти, предложени в това издание, в духа на посланията и целите на работната група Gender Blenders на SCI, като цитирате източника (BY; SCI International) и разпространявате променените текстове със същия лиценз (SA).

Наръчник за младежки работници, координатори на доброволци и обучители

Съдържание

Въведение

1. Темата на нашия наръчник
2. Създаване на защитено пространство
3. Създаване на защитено пространство по време на проект или работилница
4. Предизвикателства пред защитеното пространство
5. Инструменти-методи за неформално образование
 - 5.1. Историята на името ми
 - 5.2. Портрети
 - 5.3. Джендър-бисквитеното човече
 - 5.4. ДА – НЕ
 - 5.5. Джендър-пространства и норми
 - 5.6. Цветето на властта
 - 5.7. Барометър на насилието
 - 5.8. Интервенция при прояви на микроагресия
 - 5.9. Училищният психолог
6. Организации в България, които работят по теми свързани с равенство на половете

ВЪВЕДЕНИЕ

Как беше създаден този наръчник?

Наръчникът “Свободни да бъдем себе си” е разработен от работна група на SCI Gender Blenders и SCI. В неговата основа стои активната работа на млади хора и младежки работници, участвали в редица дейности на SCI, свързани с джендър-тематиката. В момента четете кратка версия. Пълната версия с по-широк спектър от методи може да намерите на английски език на sci.ngo/freetobeyouandme.

Между 2015 г. и 2018 г. три международни дейности бяха финансирани чрез програмата на Европейския Съюз “Еразъм+” и координирани от SCI Германия (проведени от SCI Германия и SCI Гърция) и SCI Австрия: „Идеалната картина: Разрушаването на опасни джендър-стереотипи и стереотипи, базирани на сексуалността”, “Свободата да бъдем себе си: подкрепа и инструменти за изграждане на мир и сигурност на младите хора с всякаква джендър-принадлежност и сексуална ориентация”, “Джендър-утопия – кой го е грижа?”. Заключителното обучение, част от едногодишния проект SCI “Джендър-реалности”, беше организирано от PVN Албания през февруари 2019 г. Обучението, както и разработването, отпечатването и разпространението на този наръчник се финансират от Годишния работен план на Европейската младежка фондация (ЕМФ) и Програмата за участие на ЮНЕСКО.

Джендър-тематиката и SCI

Джендър-неравенството възниква в резултат на различното третиране на хората в зависимост от техния пол и сексуална ориентация. Различните форми на това неравенство се осъществяват в икономически, социални и политически институции, които системно засилват неравенство на ролите, правата и възможностите. В повечето общества структурното неравенство води до маргинализация и дискриминация още от детството на лица с пол и/или сексуалност, които са извън общоприетата норма. Свързаните с пола и сексуалната ориентация стереотипи и предразсъдъци оказват влияние върху ежедневните преживявания на тези личности, което често води до тяхното социално изключване. SCI определя това като насилие и като организация, посветена на мира, се стреми към решаване на проблема.

Ролята на този наръчник

Този наръчник цели да подкрепи работата на обучители в сферата на неформалното образование (НФО), младежки работници и координатори на международни доброволчески проекти/лагери и обмени по отношение на джендър-тематиката и аспектите

на сексуалността. Информацията и работилниците в този наръчник са подбрани като подходящи за международни доброволчески лагери, обучения за подготовка на доброволци за такива проекти, младежки обмени, за младежката работа като цяло и за работа с други възрастови групи.

Този наръчник има за цел да предостави основна информация по въпроси от джендър-тематиката и темата за сексуалността (за повече информация вижте пълната версия на наръчника), а също така и детайлно описани процедури и лесни за прилагане инструменти, които имат за цел да подпомогнат обучителите в прилагането на най-добрите практики в работата с младите хора и/или с други групи. Дефинициите и концепциите в този наръчник се основават на опита и са резултат от дискусиите на участниците, състояли се по време на гореспоменатите проекти. За включените дефиниции и концепции, които не са резултат от дискусиите в различни обучения и семинари, са посочени съответните източници.

Интересувате се от (повече) възможности за участие в проекти на SCI? Свържете се с местния клон на движението или с работна група Gender Blenders. И двете може да намерите тук: <https://sci.ngo>.

В този наръчник ще използваме термина LGBTQIA+. Това е събирателен термин за хора със следните видове сексуална ориентация: лесбийки, хомосексуалисти, бисексуални, трансджендър, куйър/търсеци своята сексуална идентичност, интерсексуални и асексуални. Знакът "+" представлява лицата, които не се идентифицират пряко с нито една от изброените по-горе категории, но чувстват, че принадлежат към общността. Общността включва безкрайно разнообразие от идентичности. Дефинициите на всяка една от категориите, използвани в тази акроним, са обяснени в съдържанието на настоящия наръчник. Отчитаме, че съществува дебат относно това, кои букви трябва или не трябва да се включват в това съкращение, но ние вярваме, че сегашната аббревиатура осигурява най-добрия баланс между включване и целесъобразност. Не се колебайте да добавяте букви.

За по-добро разбиране на понятията и осмислянето на това как те се отнасят към вас. Как можете да се определите по отношение на разглежданите различни аспекти? Може би "Джендър-бисквитеното човече" или "Джендър-еднорогът" могат да ви помогнат в тази задача (виж съответната работилница в Раздел "Инструменти").

1. ТЕМАТА НА НАШИЯ НАРЪЧНИК

При провеждане на джендър-семинари е много важно да разберете разликите между някои от основните термини, които в ежедневието често се смесват: **Полът, определен при раждането**, може да бъде описан като физическите характеристики на индивида, според които той често е определен при раждането като мъж или жена. В повечето случаи решението за това определяне се взема на базата на външни гениталии, които човек притежава по рождение и които традиционно се класифицират като мъжки и женски полови белези. По-всеобхватни и научни критерии за това, кое определя биологичния пол, биха били хромозомите, гениталиите, гонадите, хормоните и вторичните полови белези. Тъй като всички тези характеристики не винаги се отчитат при определяне на пола на човека, полът може да се разглежда и като социална конструкция. Всъщност приблизително малко над 2% от хората по света не притежават по рождение всички характеристики, които традиционно се считат за мъжки или женски, и се считат за интерсексуални.

Терминът „джендър“ често се смесва с термина „пол“, но всъщност има различно значение и е ключов компонент от това, което определя личността и нейната роля в обществото и как тя се идентифицира, дефинира и изразява себе си. Терминът „джендър“ се разглежда в контекста на активизма, политическите сдружения, междуличностните отношения, както и в академичните среди. Джендър-проучванията се основават главно на предходни академични програми за изследвания на жените, които в днешно време доста бързо се развиват и разширяват определението за това какво е джендър. Въпреки това, основното предположение в тази насока, се базира на концепцията за социалната обусловеност на джендъра. Под това обикновено се разбира, че джендър-ролите и поведенческите характеристики, които са считани за приемливи за човек от който и да е пол, не са свързани с биологичния пол на човека, а са резултат от нормите на обществото, в което живее. Също така е важно да се отбележи, че терминът „джендър“ не се появява единствено в традиционните западни двоични определения за мъж/жена, но включва и джендър-аспекти, приети в други общества. Така например „хиджра“ е концепция, която съществува в много общества на Южна Азия, а концепцията за „двухоровите хора“ съществува под различни форми в културите на местното население в Северна Америка. В западния контекст също присъстват и биват все по-често признавани от различните общества недвоичните джендър-идентичности, които се различават от и се намират в джендър-спектъра между мъжа и жената, като напри-

мер аджендър или джендърфлуид.

Сексуалността е нещо, което човек усеща и иска да преживее, за да получи удоволствие според личните си сексуални предпочитания, поведение, интимността със себе си и останалите, както и личната си сексуална реализация. Тези фактори могат да се реализират в толкова много различни комбинации, колкото са и хората по света. Те се подреждат в широк спектър от всичко, което ни възбужда, до други фактори, като фетиши, които могат да допринесат или не за насърчаване на цялостното сексуално удовлетворение на индивида.

Сексуалната ориентация може да се определи като съвкупност от различни елементи на привличането, което индивидите изпитват или не по отношение на другите хора. Етикетите, които слагаме на тези различни ориентации, се определят от индивида, както и обществата и културите, от които той е част.

Има още три понятия, които задължително трябва да разгледаме и обмислим, преди да пристъпим към работа по темата: **Нормативността** е феномен, при който един набор от норми (социални правила) определя кои действия и резултати са морални, желани или приемливи в противовес на неморалните, нежеланите и неприемливите (Дарвал Стивън, 2001). Нормите могат да бъдат универсални в световен мащаб, те могат да бъдат ограничени до малки групи, а могат и да се различават в рамките на дадена група в зависимост от социалните идентичности на индивида (на пример, от определения му джендър). Джендър-ролите се основават на нормите за това кое поведение е подходящо или неподходящо в зависимост от определения пол на индивида или от това, какъв пол се счита, че има индивида от обществото, в което се намира. Хетеронормативността може да бъде описана като един универсален набор от норми, тъй като в световен мащаб хетеросексуалността се счита за приемлива и хората се смятат за хетеросексуални, докато не покажат обратното. ("Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality", Рубин Г., 1992; <https://tinyurl.com/yy2advcc>) Като примери в контекста на международната доброволческа дейност можем да посочим: автоматичното джендър-разделение на труда (например, момичетата би следвало да са по-добри в готвенето) или презумцията, че само защото в един доброволчески лагер има само жени или само мъже, не може да има никакви любовни истории.

Интерсекционалността е подход за изследване на динамиката между съвместно съществуващи социални идентичности и на това как различни форми на дискриминация си взаимодействат и се подсилват взаимно. Хората могат да бъдат изложени на различни

За повече информация, силно ви препоръчваме да гледате: TED Talk "Колко спешна е интерсекционалността", Кимбърли Креншоу <https://bit.ly/2fRHITc>.

форми на потисничество и дискриминация, защото принадлежат към или се възприемат като принадлежащи към повече от една маргинализирани групи. Представете си: една жена-имигрантка може да усеща женствеността си по-различно от една местна жена, която не се сблъсква с комбинацията от расизъм и сексизъм. В онези социални взаимодействия, в които се преплитат няколко системи на потисничество, техният ефект не се определя като проста сума. В този случай ефектът се мултиплицира, тъй като те се овластяват взаимно и създават една сложна система на потисничество. Интерсекционалната перспектива означава да се поддържа включващия подход и разбирането за разнообразието по отношение на произхода, преживяванията и опита на всеки индивид, а не да се обобщават или уеднаквяват социалните борби. Особено в контекста на международния доброволчески обмен никога не възприемаме някого просто като мъж или жена, или пък като австриец/ка или италианец/ка. Стереотипите се припокриват, например, някой може да отбележи, че австрийските жени изглеждат по-еманципирани, или че италианските жени са по-стилни, или че италианските мъже обичат да изневеряват.

При използване на наръчника ви препоръчваме да се придържате към **секс-позитивния подход**. Секс-позитивността се отнася до незаклеймяващо и здравословно отношение към секса. Какво е секс и какво е здравословно, всеки човек трябва да определи за себе си (например, колко често, с кого, как и т.н.). Да правиш много секс и да не правиш никакъв секс е еднакво здравословно, както и да правиш секс със самия себе си или с много други хора. Нормата за това как изглежда сексуално активен човек (например, млад, стегнат и без функционални промени), трябва да се разнищи и да се подложи на съмнение. Всяка сексуална дейност, за която дават съгласието си всички включени страни, се смята за здравословна.

В този раздел се опитваме да включим кратко въведение по отношение на някои основни термини, но тази тема е твърде широка, за да бъде изчерпана напълно тук. За повече информация, моля, виж пълната версия на наръчника.

Създаването на такова защитено пространство очертава разликата между истинското приобщаване и джндър-сензитивността и толерантността към многообразието.

2. СЪЗДАВАНЕ НА ЗАЩИТЕНО ПРОСТРАНСТВО

При създаване на защитено пространство, особено когато става въпрос за обучения, семинари, доброволчески лагери и т.н., трябва да се отдава голямо значение на зачитането на джндър-идентичността на индивидите, да бъдем внимателни и да не предпологаме каква е тя на базата на физическия външен вид или на общественото разбиране за това как изглежда един мъж или една жена. За да създадем пространство в нашия обучителен курс или семинар, в което тази препоръка се спазва, сесиите за запознанство могат да включват част, в която участниците трябва да посочат **предпочитаното от тях местоимение**, с което биха искали другите да се обръщат към тях. Местоименията имат джндър-натовареност: “той/него” и “тя/нея” са доминиращи и произтичат от двата двоични полови модела: мъжки и женски. В такава сесия трябва включим възможности, с които да може да се посочи недовоично местоимение.

Питайки какво е **местоимението**, с което участникът иска да се асоциира, е начин да разберем, че индивид, който ние считаме за мъж, може да се идентифицира като жена, и обратното. С един такъв жест постигаме много повече. Терминът „джндър“, според разбиранията на който се основава този наръчник, е много повече, отколкото двоично понятие; това е един спектър. Затова нормираният език изключва хората, които не се вписват в двоичното разбиране за джндър: индивиди, които не принадлежат към двоичния полов модел джндър-куиър хората, джндър-флуидите и аджндърите. Много хора, които се идентифицират с някое от изброените, се опитват да преодолеят половата двоичност в езика, като използват местоименията “те/тях”.

Фасилитаторът има голямата отговорност да създаде защитено пространство от самото начало на проекта, което включва и използвания език във формуляра за кандидатстване и документа с подробна информация за проекта /инфошийт/. Ако решите да попитате бъдещите участници за техния джндър, ви е необходимо приобщаващ език, както и **отворени опции за самоопределение**. След пристигането на участниците трябва да си отделите необходимото време за създаване на груповото споразумение. Уверете се, че всеки е чул. Отбележете си как участниците работят заедно при сключване на споразумението, например какъв език използват и дали той е приобщаващ или не. Тук можете да включите индивидуалната рефлексия за **границите на личните зони на комфорт, предизвикателство и стрес** и споделяние между

участниците. Заедно групата може да съгласи за методи на комуникация или знаци, които позволяват на всеки участник бързо да сигнализира, когато е достигната личната му/ ѝ стрес-зона и не се чувства комфортно, а също и да създаде мрежа/структура на подкрепа. Точно така в рамките на всички дейности и дори след тяхното приключване, фасилитаторът има отговорността да взема предвид емоциите на участниците. Вие никога не знаете какво можете да отключите по време на вашите сесии! По тази причина винаги помнете: **емоциите имат значение!** По време на дебрифинги и сесии за оценка/рефлексия задължително оценявайте и дискутирайте не само дейностите, но и емоциите.

3. СЪЗДАВАНЕ НА ЗАЩИТЕНО ПРОСТРАНСТВО ПО ВРЕМЕ НА ПРОЕКТ ИЛИ РАБОТИЛНИЦА:

- място, където участниците чувстват, че няма да бъдат съдени заради това, което са, или заради определени характеристики на тяхната идентичност;
- те не са изправени пред (микро)агресия, въз основа на липсата на познания или разбиране;
- те се чувстват свободно, за да споделят емоциите си и да изразяват себе си (ако искат).

Това защитено пространство не просто се случва, то трябва да бъде създадено и да се поддържа. Много е важно всички да се чувстват свободни да бъдат себе си и да споделят. По тази причина сме създали няколко контролни списъка за различните етапи и части на семинара.

Контролен списък за етапа на подготовка

- помислете за това, как можете да създадете защитено пространство
- създайте и представете препоръки относно използването на джендър-приобщаващ език: кажете „човекът вляво“, вместо „това момиче вляво“, попитайте участниците: „имате ли партньор?“ вместо „имате ли приятел/ка?“, обърнете се към група „хора“, а не с „момчета“

Свободни да бъдем себе си

- уверете се, че никоя дейност не кара никого да се разкрива: проверете подготвените упражнения и се уверете, че всички споделяния са напълно доброволни и напомнете на хората, че те имат право да не споделят лична информация; предупредете в началото на упражнението, „че може да се случи“
- имайте предвид различните физически способности на участниците: не предполагайте, че всеки има физическа възможност да изпълни всяка задача (имайте предвид достъпността за инвалидни колички), помислете, може ли да се ангажират хора с различни способности (по отношение на бягане, скачане,..)
- настаняване: вие трябва да знаете какви са условията за настаняване предварително, за да имате възможност да попитате за определени неща във формуляра за кандидатстване (прозрачност), например, за банята, размера на помещенията
- създайте дейност, в която са включени табелки с имена и местоимения; уверете се, че вашата дейност също така обяснява важноста на местоименията

Формуляр за кандидатстване

- попитайте кандидатите не само дали имат някакви алергии, а като цяло дали имат някакви нужди, които трябва да се вземат под внимание, например имат ли нужда от достъпност за хора с физически увреждания и т.н.; Оставете този въпрос във формуляра за кандидатстване отворен, така че всеки да може да реши какво да напише като отговор.
- не питайте директно за половата идентичност във формуляра за кандидатстване; ако трябва, оставете въпроса отворен (без отметки) и така, ако кандидатът прецени, може да не говори за това; обяснете защо задавате този въпрос.
- проверете дали са ви необходими имената от документите (за регистрация) или само личното име на всеки участник; потвърдете, че няма да споделяте имената от документите, като по този начин осигурите конфиденциалност.
- пространство: уверете се, че няма двоични полови обозначения (ако има такива, поставете върху тях джендър-неутрални стикери)
- формуляр за кандидатстване: *Пространствата в мястото за настаняване не са разделени на джендър-принцип. Ако имате предпочитания за това (предпочитате да сте в една стая с хора от вашия пол), моля уведомете ни.*
- пространства за уединение: осигурете наличието на съблекални и бани, които могат да се ползват само от един човек в даден момент – ако няма такава възможност, го отбележете в инфошийта.

Наръчник за младежки работници, координатори на доброволци и обучители

Групово споразумение

В началото на проекта трябва да се обсъдят/направят три основни неща.

- правила за вътрешен ред
- игри за разчупване на леда и опознаване: да се опознаят помежду си и да се научат да се доверяват един на друг
- групово споразумение: отнася се за обучителите, фасилитаторите и участниците

Груповото споразумение трябва да се изготви в началото на дейността (или възможно най-скоро). Преди изготвянето на груповото споразумение се придържайте към активности, които не навлизат толкова в личното пространство на участниците, например игри за научаване на имената и др. Методи за изготвяне на групово споразумение могат да бъдат:

- техника на снежната топка (първо обсъдете по двойки, след това в пленарна сесия)
- насочващи въпроси: От какво се нуждая? Какво ме кара да се чувствам в безопасност? Кога се чувствам в безопасност?
- групов брейнсторминг – участниците са разделени на малки групи, в които провеждат дискусия
- мълчалива дискусия
- лепящи листчета: всеки пише отделно, фасилитаторът ги групира на флипчарта
- подготовка на началното групово споразумение (нещата, които не изискват дискусия – вдигане на ръка, когато участник иска да вземе думата, правилата за вътрешния ред и т.н.), последвано от по-голямо групово споразумение (базирано на знания за съответните култури)
- подготовка на предложения от обучителите/фасилитаторите (като например „правилото Лас Вегас“, според което се определя стоп-думата, която всеки участник може да се каже, когато не разбира, например, „банан“ и т.н)

Лице за контакт при спешни случаи

- един човек в организацията, който е преминал обучение по джендър-тематиката, може да бъде лицето за контакт при спешни случаи, което или физически присъства в проекта, или е на разположение по всяко време по телефона
- участникът може да се свърже с това лице и да поиска съвет в случай на хомофобски/сексистки/притеснителни коментари или действия
- ако няма лице за контакт при спешни случаи, което да присъства физически в проекта или да е част от организационния екип, свържете се с организация, която се фокусира върху темата, чрез гореща линия или лично; направете списък на полезни телефонни номера в случай на някаква извънредна ситуация (хомо/би/

трансфобия, но и други проблеми)

- като координатори, трябва да усетите момента, в който не можете да се справите с даден проблем и трябва да признаете, че имате нужда от помощ/план Б
- ментор: допълнителен човек (обикновено отговаря за логистиката) на разположение за консултации в случай на силни емоции, които някой от участниците иска да сподели конфиденциално; също така може да бъде свързващо звено между участниците и екипа на обучението, но той/тя не бива да споделя нищо, което им е доверено конфиденциално
- уверете се, че участниците могат да се обърнат към всеки от екипа в случай на нужда
- кутия за споделяне – с много ясни правила
- редовно проверявайте как е структурирана властта в групата; говорете открито за привилегиите, с които се сблъскват някои от участниците, както и за проблемите, възникнали поради нормативни предположения; отделете време, за да преведете групата през тези размисли
- подайте джендър-въпроси за обсъждане в групите за рефлексия или като цяло отделяйте известно време за това

Съгласието означава споразумение между лица, които са в позиция да дадат съгласието си, и имат действителни правомощия да си го оттеглят във всеки един момент. Това споразумение може да се прилага във всякакъв контекст, но е особено важно по отношение на сексуален акт. В това видео чаят се използва като аналогия на съгласието за секс: „Съгласието – просто е като чай“, <https://www.youtube.com/watch?v=oQbei5JGt8>. Това, което не става ясно от видеото, е, че отговорността не трябва да се приписва единствено на лицата, които изразяват несъгласие, защото да кажеш „НЕ“ не винаги е лесно, възможно или пък безопасно. Напротив, отговорността е на всеки, който иска съгласие от друго лице за извършване на сексуален акт. Липсата на ясно „ДА“ означава „НЕ“!

Обслужване на групата по време на семинара/ обучението/ доброволческия лагер/ обмен

- направете така, че участниците да се самоорганизират за изпълнението на определени задачи не по джандър-признак, а по желание и физически възможности; задачите са предварително определени, а участниците пишат имената си до задачите, които им пасват
- включете активност за значението на задачите за обслужване на групата: защо е необходима? защо и как е джандър обусловена?
- посочете какви проблеми съществуват в зависимост от местоположението/ контекста на конкретния проект (като например готвене, чистене, полагане на грижи един за друг...) и ги опишете детайлно (например почистване на масата и под масата):
 - за да знаят участниците какво се изисква от тях
 - разпределете задачите възможно най-скоро, за да избегнете размиване на отговорността
 - създайте система, за да могат участниците да поемат отговорност
 - задачите трябва да бъдат много ясни и точни
 - включете задачите по обслужването на групата в графика; планирайте предварително, за да сте сигурни, че всички участници са запознати; ако се намирате в хотел със собствен персонал, дайте видимост на персонала и се уверете, че групата се отнася с уважение към членовете му (създайте пространство, в което персоналят също може да изразява своето мнение)

Обучение на координатори

- когато изпълнявате проекти на джандър/сексуална тематика помислете за възможности за провеждане на обучение за координатори/ръководители на групи
- помислете за възможността за провеждане на подобно обучение, дори ако проектът не се фокусира върху тази тематика, за да може всеки проект да бъде възможно най-приобщаващ
- уверете се, че координаторите са преминали през процес на авторефлексия, за да са наясно с нормативните идеи, които може би имат, със собствените си привилегии и т.н.
- координаторите/служителите могат да преминат през подобно обучение и да споделят знанията си с други хора чрез провеждане на работилници

Физически защитено пространство (безопасно помещение)

- в случай, че мястото, в което е настанена групата, позволява това, обособяването на физически защитено пространство, безопасно помещение (удобна, тиха стая) е средство за подкрепа
- в това помещение участниците могат да се оттеглят, ако имат нужда от уединение, тишина и спокойствие
- правила на помещението: когато вътре има някой, трябва да се иска разрешение, за да се влезе (може да се обсъди при изготвяне на груповото споразумение)

4. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЗАЩИТЕНОТО ПРОСТРАНСТВО

Защитеното пространство може да бъде компрометирано по-различни начини:

- **Джендър-пространства**, например, разпределение на стаите, което изключва онези, които не се вписват в двоичния полов модел
- **Разпределение на задачите по полов признак**, например, изхождайки от предположението за това, че жените-участнички не трябва да вдигат тежки предмети, само заради техния пол
- **Коментари/ микроагресии въз основа на пол и сексизма**, например, това да казвате на жена, че ѝ е време да помисли за деца и да се омъжи, заради възрастта ѝ
- **Коментари/ микроагресии, основани на (предполагаема) сексуалност и хомо-/ бисексуални/ и други фобии**, например: „Ти някога правил/а ли си секс с пенис?“
- **Интерсекторни коментари/ микроагресии**, например, „В моята страна няма гейове. Това не е проблем.“
- **Осъждане на другите, въз основа на стереотипи и нормативни стандарти**, например: „Имаме нужда от джендър-баланс, иначе как ще имаме двойки по време на доброволческия лагер?“
- **Джендър поведение**, като например отхвърлянето на авторитета на координатора-жена в доброволчески лагер
- **Сексуалното поведение/коментари** (напр. „Жените от Източна Европа са моята специалност“.
- **Сексуално насилие**, например, натиск върху участник да се включи в сексуален акт, който не представлява интерес за него/който го кара да се чувства некомфортно (като се започне от докосванията и целувките) и още много примери.

Важно е като координатор на доброволческия лагер, да сте наясно с нещата, които се случват в него, а също да създадете достатъчно високо ниво на доверие с вашите участници, така че те винаги да се чувстват свободни да споделят с вас, ако усетят, че се случва някоя от гореописаните ситуации. Същото се отнася за всеки координатор на обученията, семинари, работилници или други младежки проекти.

Ето няколко препоръки как да отговорите:

Избягвайте разделения по двоичен полов признак (като например разделянето на групи или на задачите между „мъже“ и „жени“) във всеки момент от проекта. Ако забележите подобно разделение, например, в кухненските задачи, го включете в обсъжданията по време на сесиите. Уверете се, че никой не е или не се усеща обвинен.

Реакции срещу микроагресиите и коментарите, посочени по-горе, трябва да варират и да съответстват на дадената ситуация.

На първо място, независимо от коментара, ще трябва да имате **личен разговор** с участника, като активно се опитате да го накарате да разбере причините, поради които това поведение може да се счита за неприемливо, може да нарани, да обиди и стереотипите, които са крият в това поведение или се възпроизвеждат чрез него. В зависимост от това, как са направени, не е виновен човека в него. Можете да започнете с: „Аз знам, че този коментар не означава нищо за теб, но...“. Разбира се, ситуацията е коренно различна, ако участникът продължава да прави подобни коментари, дори и след направена забележка, и/или ако забележите, че иска съзнателно да обиди или нарани другия.

На второ място, независимо от това каква е ситуацията, не забравяйте **да я адресирате в личен разговор с участника/ участниците, засегнат/и от коментара**. Уверете се, че те се чувстват добре и разберете, дали можете да им помогнете по някакъв начин. Ако коментарът е направен в присъствието на други участници, трябва да вземете отношение пред цялата група или незабавно, или по време на вечерната сесия за рефлексия или работилница. Методи за това ще намерите в Раздел II на настоящия наръчник. Може би речникът в Раздел III ще ви помогне да определите какво точно се е случило.

Ако смятате, че някои от участниците продължават да се правят коментари, без значение че сте ги предупредили да внимават, можете да направите **допълнение към груповото споразумение**. Това може да е просто едно уточнение да не се правят подобни коментари или да не се използва подобна микроагресия, но също така може да въведете ново правило, като например всеки път когато чуете сексистко или фобийно изказване да произнасяте думата „зелени планини“ (тази дума може да бъде заменена с всяка друга неутрална дума). Създаването на това правило, трябва да се даде възможност на по-притеснителните участниците да сигнализират, че нещо ги кара да се чувстват неудобно, без да се налага

да търсят подходящите думи и смелост, за да изразят това.

Всякакви сексистки или фобийни коментари са недопустими! Когато координирате проект, не забравяйте, че всякакви сексистки или фобийни коментари могат да предизвикат емоции и чувства на несигурност в групата. Дори и някой, към когото коментарите не са пряко насочени, може да ги чуе и да реши да не се доверява нито на човека, който ги е направил, нито на вас като координатор, защото не сте се намесили или реагирали.

В случай на **сексуално насилие и тормоз**, за които не намерихме конкретни примери в оценката на изследваните проекти, но за които знаем, че могат винаги да се случат, **никога не забавяйте реакцията си!** Ако участник докосва друг участник, по начин, който очевидно го кара да се чувства некомфортно, оказва натиск за въвличането му/ ѝ в сексуален акт (като се започне от целувката), използва някой, който е злоупотребил с алкохол (като се започне от докосване), показва на друг човек част на тялото си по сексуален начин без ответна покана, никога не чакайте! Незабавно вземете мерки, посочете какво не е наред, и се уверете, че насилието или тормозът са прекратени. След тази първа намеса може да помислите как да продължите да работите в тази насока, но първата стъпка трябва да бъде направена.

В последствие, в зависимост от сериозността на инцидента, можете да помислите за изключване на някой от проекта (с групово решение, ако е възможно) или за провеждане на работилница с цялата група, за да обсъдите инцидента и да рефлектирате върху него. Всяко действие, което извършвате, трябва да е в полза на лицето, което е било на жертва на насилие или тормоз. Уверете се, че вашите действия не ги правят още по-застрашени и по-уязвими. Ако не знаете как да се справите със ситуацията, обадете се на своята организация и помислете заедно какво да предприемете.

Рефлектирайте върху собствените си нормативни предположения и привилегии преди и по време на проекта. Заедно с останалите участниците в проекта живеете в нормативни и двоични общества. Какви са нормите, които могат да повлияят на това, колко адекватно можете да разпознаете ситуациите описани по-горе? Дали и самите вие не бихте могли да създадете такива ситуации? Какви привилегии имате? Как това се отразява на начина, по който (взаимо)действате и ви възприемат другите? На всеки етап от проекта си задавайте тези въпроси.

5. ИНСТРУМЕНТИ-МЕТОДИ ЗА НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ

5.1. Историята на името ми

Тема: отношение към собственото име, местоимения
Цел: опознаване; да се даде възможност на участниците ясно да посочат, кое местоимение биха искали да бъде използвано, когато се обръщат към тях

Целева аудитория: може да се приложи по време на доброволчески лагери, семинари, обучения, обучения за координатори на лагери, обучения преди заминаването и т.н., както и в училищата или в работата с други заинтересовани групи
Необходимо време: 30 – 45 мин.

Метод: споделяне

Необходими материали: постер с въпроси

Въведение: 5 мин.

Основна дейност: 30 – 40 мин.

Залепете на стената постер със следните въпроси:

„Историята на моето име:

Какви преживявания свързваш с името си?

Могат ли останалите да произнесат името ти?

Какво означава името ти?

Кое местоимение трябва да използваме, когато се обръщаме към теб?

Означава ли името ти нещо на някой друг език?

Харесва ли ти как се казваш?

Имаш ли някакви прякори?“

Ако искате, можете да премахнете 2 или 3 от тези въпроси.

Бележки: Често тази игра включва такива въпроси, като „Кой избра името ти и защо? / Сменял/а ли си някога името си?“. Ние ви препоръчваме да не използвате тези въпроси, защото те поставят някои хора, например транссексуалните, в неудобното положение или да лъжат или да трябва да обясняват своята история и да бъдат принудени да се разкрият в момент, в който те могат да не желаят да го правят.

Обяснете на участниците, че сега те ще споделят помежду си историята и преживяванията по отношение на името си, отговаряйки на въпросите на постера. В зависимост от размера на групата можете да изберете дали обменът да се проведе в малки групи от по 3 или 4 човека или в цялата група. Ако участниците са повече от 8, предлагаме ви да направите това в малки групи, тъй като в противен случай споделянето може да продължи доста дълго.

Ако участниците са споделяли в малки групи, направете финален кръг с цялата група, където те всеки един може да сподели по едно нещо.

Тъй като това е активност за опознаване, не е необходим дебрифинг, но не забравяйте да отбележите колко е важно да се спазват и използват местоименията, според желанието и това което описва най-добре отделните личности. Тази активност може да се комбинира с работилница за емпатия и уважение в защитено пространство, тъй като фокусът е върху личните преживявания и изслушването.

5.2. Портрети

Тема: да се опознаем взаимно, местоимения

Целева аудитория: може да се направи навсякъде с групи, които току-що са се събрали

Големина на групата: минимум 8

Необходимо време: 25 минути

Метод: рисуване

Необходими материали: един лист за всеки участник; химикали или флумастери. Един стол или възглавница на участник.

Въведение: 5 мин.

Участниците ще седят един срещу друг по двойки, образувайки кръг (половината група образува кръг, обърнат навън, а другата половина-външния кръг, като всеки участник гледа към някой от вътрешния кръг). Дайте на всеки участник лист хартия и химикал. Помолете всеки участник да напише името на човека, застанал пред тях, в най-горната част на листа.

Основна дейност: 15 мин.

Помолете участниците да нарисуват овала на лицето на човека пред тях. След това ги помолете да разменят листите с партньора си, (за да може всеки участник да получи своя собствен лист), а групата във външния кръг се премества с едно място в дясно.

Помолете ги да разменят листа за пореден път с новия си партньор и го помолете да нарисуват очите. Следва отново размяна на листите. След като нарисуват всяка част от лицето, участниците разменят помежду си листовите, а външният кръг се придвижва едно място надясно. Участниците трябва да нарисуват следните неща:

- Нос
- Уста

- Уши
- Коса
- Каквото смятат, че липсва

Дебрифинг: 5 мин.

Можете да използвате портретите, като ги залепите на стената и помолите участниците след сесия да напишат своите собствени местоимения в близост до лицата си).

5.3. Джендър-бисквитеното човече

Източник: www.genderbread.org

Тема: въведение на основните понятия

Цел: разбиране на различните термини, свързани с пол и сексуалност; способност да ги обясняват в последователен или разбъркан ред

Целева аудитория: участниците с малко или дори липса на опит и разбиране на пола и сексуалните теми; обучители – координатори на доброволчески лагери, които се нуждаят от базисен инструмент за представяне на тези термини на своята аудитория. Можете да планирате уводна сесия в първите етапи на обучението, дори и когато доверието в група все още не е изградено, но тогава трябва да се уверите, че участниците работят в екипи, които се познават/доверяват се един на друг и знаят, че трябва да споделят само това, което им е комфортно да споделят.

Необходимо време: 45 – 60 мин.

Метод: презентация, споделяне в групи

Необходими материали: проектор или флипчарт; разпечатани копия на джендър-бисквитеното човече за всеки участник

Въведение: 5 мин.

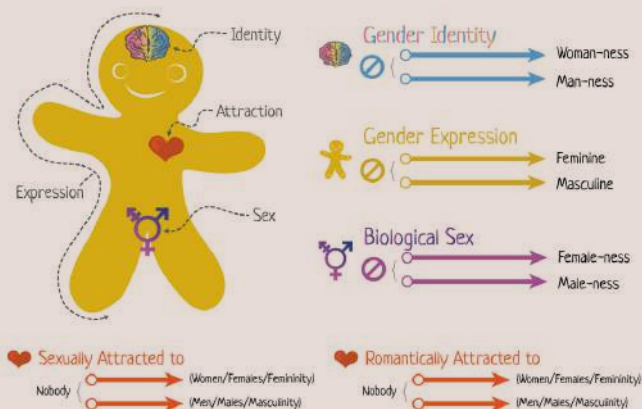
Упражнение за опознаване или игра за изграждане на доверието

Основна дейност: 30 мин.

Джендър-бисквитеното човече – това е визуален инструмент, който комбинира различни термини, важни за пола и сексуалната тематика.

За да се подготвите за тази активност, трябва да отидете на страницата на източника и да прочетете обясненията на термините и техните аспекти!

The Genderbread Person v3.2 by its pronunciation (NOT) sexual

The GenderBread person

Джендър-бисквитеното човече

identity	идентичност
attraction	привличане
sex	пол
expression	изразяване
sexually attracted to	сексуално привличане към
women/females/ femininity	жена/женски/женствен
men/males/masculinity	мъж/мъжки/мъжествен
romantically attracted to	романтично привличане към
gender identity	полова идентичност
woman- ness	жена
man-ness	мъж
gender expression	джендър-изразяване
feminine	женствено
masculine	мъжествено
biological sex	биологичен пол
female- ness	женски
male-ness	мъжки

Свободни да бъдем себе си

Започнете с раздаване на копията на изображението на човечето, като след това го покажете на групата или с мултимедия или като го нарисувате на флипчарт.

Представете различните категории, по които са групирани термините: „полова идентичност“, „джендър изразяване“, „биологичен пол“, „романтично привличане“ и „сексуално привличане“.

Поканете участниците сами да обяснят термините, групирани в тези категории. Допълнете това, което не е обяснено и/или обяснете повторно това, което е лошо обяснено.

Помолете участниците да се разделят на двойки или в групи от трима. Те трябва да споделят помежду си и да обсъдят своя личен опит, идентичност и изразяване по отношение на полова идентичност, джендър-изразяването, биологичния пол, сексуалното и романтичното привличане. Помолете ги да определят себе си, като за целта използват листа с човечето. Обяснете, че трябва да се направи знак на всеки ред, а не само на една линия в категория. Те могат да избират, къде на линията виждат себе си, като процентите не трябва да се сумират

Дебрифинг: 15 мин.

Когато се върнат отново в общата група, фасилитирайте дискусията със следните въпроси:

- Как се чувствахте, докато изпълнявахте задачата?
- Беше ли ви лесно/ трудно? Защо?
- Какво научихте?
- Какво ви изненада?

Уверете се, че те знаят, че не е задължително да споделят своя личен опит и информация в по-голяма група.

Заклучение: 5 – 10 мин.

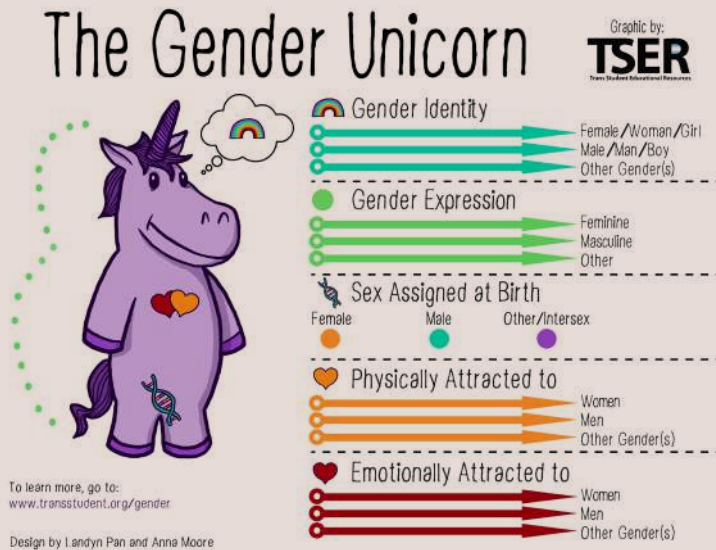
Посочете колко важно е понятията да не се смесват, особено когато става въпрос за стереотипи и стигми. Помолете участниците да разкажат примери.

И накрая, ако желаете, можете да направите дискусия с участниците за двоичния полов модел и половата принадлежност в нашето общество. Това зависи от участниците.

По-долу сме показали и Джендър-еднорога. В зависимост от знанията и интересите на групата, ние ви предлагаме да използвате този метод, за да направите дейността по-приобщаваща и по-малко двоична. Ако използвате джендър-бисквитеното човече,

Наръчник за младежки работници, координатори на доброволци и обучители

защото работите с група, която все още не познавате и смятате, че ще е по-ясно за участниците, можете поне да покажете тази друга версия на упражнението, като послание, че има други възможности за самоопределение, а не само мъже и жени.

The Gender Unicorn

gender identity

women/females/ femininity

men/males/masculinity

other genders

gender expression

feminine

masculine

other

sex assigned at birth

woman

man

Джендър-еднорог

полова идентичност

от женски пол/жена/момиче

от мъжки пол/мъж/момче

друга полова идентичност

джендър-изразяване

женствено

мъжествено

друго

пол, определен при раждането

жена

мъж

other/intersex

physically attracted to

emotionally attracted to

woman

man

other gender

to learn more go to

designed by Landyn Pan and

Anna Moore

друго/интерсекс

физическо привличане към

емоционално привличане към

жена

мъж

друг пол

за повече информация отидете на

създадено от Ландин Пан

и Анна Мур

5.4. ДА – НЕ

Тема: рефлексия, джендър-тематиката в обществото, опит
Цел: потапяне в темата; споделяне на опит; рефлексия върху това как джендър-факторът е повлиял върху нас и обществото
Целева аудитория: може да се приложи по време на доброволчески лагери, семинари, обучения, обучения за координатори на лагери, обучения преди заминаването и т.н., както и в училищата или в работата с други заинтересовани групи
Необходимо време: 30 – 50 мин.
Метод: позициониране и дискусия
Необходими материали: хартиено тиксо; достатъчно широко помещение, за да има пространство за всички участниците, които са подредени в редица.

Какво трябва да знаете: Упражнението може да отключи някои лични емоции и преживявания; участниците не трябва да коментират приноса на останалите; подреждането и превръщането на пространството в защитена зона би било от полза

Въведение: 5 мин.

На пода има линия от хартиено тиксо. Участниците се подреждат в редица по тази линия. Вляво от линията се намира областта „ДА“, а вдясно – областта „НЕ“. Обяснете, че ще прочетете няколко твърдения, а всеки участник трябва да се позиционира от едната или от другата страна. Дайте да се разбере, че ако някой не желае да споделя по някое от твърденията, може просто да остане там, където е, и да не избира страна.

Основна дейност: 20 – 35 мин.

Прочетете твърденията едно по едно като оставите време между тях, за да могат участниците да се позиционират. Всеки участник отговаря на въпроса, като отиде в областта „ДА“ или „НЕ“. Можете да промените интензитета.

Важни неща, които трябва да споменете, докато обяснявате: лъжата е разрешена; не се смейте и не коментирайте позицията на другите.

След всяко твърдение подредбата на участниците в едната или другата област може да се разглежда като група. Вие можете или да забраните говоренето или да разрешите доброволните изказвания относно позиционирането. Ако позволите говоренето, трябва да бъде много ясно, че присмиването или директните коментари по отношение на позициите на другите не са позволени.

Твърденията могат да бъдат свързани с темата на проекта ви. Използвайте най-малко 10–12 твърдения, както и повече. Ето няколко примера:

- Изпращали сте голи снимки в социалните медии, за да привлечете внимание.
- Участвали сте сексуален акт, в който не се чувствахте 100% комфортно.
- Били сте на феминистка демонстрация.
- Били сте част от група за взаимопомощ за хора, склонни към насилие.
- Били сте доброволец в защитено жилище за жени.
- Добавете Ваш пример

Както виждате, темите могат да бъдат най-различни. Те зависят от целите на сесията и проекта.

Дебрифинг: 5 – 10 мин.

След прочитането на всички твърдения следва дебрифинг.

- Какво е чувството, когато сте сами от едната страна?
- Какво е чувството да сте от една страна, но в голяма група?
- Какви детайли забелязахте?
- Какво ви изненада?
- Еднакво важни ли са всички твърдения за вашия живот?
- Съществуват ли различия между индивидуалните и обществените оценки на различните позиции?

Заклучение: 5 мин.

Има различни преживявания. Нашето общество е много двоично и организирано по хетеронормативен начин. Направете резюме на дискусията на участниците.

5.5. Джендър-пространства и норми

Тема: норми, джендър-пространства, привилегии и насилие, основано на пола.

Целева аудитория: може да се приложи в семинари и обучения на джендър-тематика, но също така и по време на доброволчески лагери или в работата с други групи, които не са много добре запознати с тази тематика, но винаги променяйте въпросите, за да могат да паснат по-добре на конкретната ситуация.

Големина на групата: минимум 10–12 човека.

Необходимо време: 90 минути

Метод: световно кафене

Необходими материали: най-малко 4 флипчарта и различни стаи или голямо пространство. Не се опитвайте да прилагате този метод сами, тъй като ви трябва поне 4 човека, които да ви помогнат с писането на всеки флипчарт.

Какво трябва да знаете: този метод трябва да се използва в групи, които вече са запознати с джендър-тематиката, а за по-неопитните групи трябва да адаптирате въпросите.

Подготовка:

Преди активността: подгответе четири листа флипчарт хартия със следните въпроси, изписани в средата:

1. Какво са нормите/нормативността? Как нормите могат да нараняват? Какви норми влияят върху нас?
2. Какво е защитено пространство? Примери? Защо съществуват и как се създават?
3. Как привилегиите влияят върху това как виждаме/възприемаме света? Какви са вашите привилегии?
4. Пол и насилие, каква е връзката? Водят ли стереотипите към насилие? Термините, езикът?

Посочете домакин за всяка една от масите с флипчарт и им обяснете, че те ще останат само на дадената тема, за да записват върху флипчарта и обясняват на всяка нова група, какво е било обсъждано на тази маса по-рано.

Въведение: 5 мин.

Разделете участниците на четири групи и обяснете, че трябва да отидат в различни стаи или на различни маси, където ще работят по една тема, като винаги разполагат с 10 минути, за да обсъждат и записват на флипчарта.

Основна дейност: 50 мин.

На всеки 10 минути всяка група преминава към следващата тема,

а домакинът на всяка маса обяснява какво вече е било обсъждано. По този начин, новите групи ще надградят предишната дискусия.

Дебрифинг: 10 мин.

След основна дейност, съберете групата за дискусия и помолете домакините от всяка маса да обобщат основните идеи.

5.6. Цветето на властта

Източник: <http://tinyurl.com/y4dsooqq>

Тема: привилегии, дискриминация, личен опит по отношение на пола, общество

Цел: повишаване на информираността за различни преживявания във връзка с привилегиите и дискриминацията; рефлексия над това, къде се намира всеки участник и как се чувства по отношение на тези теми; признаване на собствените си привилегии и уязвимости

Целева аудитория: може да се приложи по време на доброволчески лагери, семинари, обучения, обучения за координатори на лагери, обучения преди заминаването и т.н., както и в училищата или с други заинтересовани групи. Големината на групата няма значение.

Необходимо време: 60 минути

Метод: саморефлексия, обмен

Необходими материали: разпечатани листове с цветето, достатъчно място за всеки, за да може всеки да се усамоти

Какво трябва да знаете: Групата трябва малко да се опознае, и всеки трябва да има поне един човек, с когото ще му бъде удобно да споделя личните си истории. Този метод може да разкрива уязвими места за човека и чувствителни теми, както и да подчертае привилегии, които могат да предизвикат у участниците чувство за вина. Също така може да накара някои участници да се разкрият пред човека, с когото разговарят, ето защо трябва да отделите време и пространство за уединение след приключване на активността.

Въведение: 5 мин.

„Цветето на властта“ – това е инструмент, разработен от канадски обучители, които се занимават със социалната промяна, за работа с групи, с цел определяне на това кои сме ние (и кои не сме) като индивиди и като група, и каква е връзката ни с тези, които имат власт в обществото.

Цветето прилича на маргаритка и центърът му е разделен на 16 сегмента, всеки от които представлява една клетка или категория от нашата социална идентичност. Този център е заобиколен от два кръга венчелистчета – един външен, един вътрешен. Външните венчелистчета описват доминиращата или властващата идентичност в обществото. Вътрешните венчелистчета се запълват от участниците и описват социалната идентичност на всеки индивид. Целта на упражнението е да разберем, колко близо или далеч от всеки един от нас е доминиращата идентичност на нашето общество. Колкото повече вътрешни венчелистчета отговарят на външния (с господстващо положение), толкова по-голяма социална власт има дадения индивид.

Основна дейност:

Стъпка 1: 10 мин.

След като запознаете участниците с целта на заниманието и обсъдката на цветето на властта, те трябва да попълнят заедно външните венчелистчета, работейки в малки групи. Например, при попълване на категорията „социално господство“ не би било твърде трудно да се съгласят с това, че категорията „бяла раса“ трябва да влезе във външното венчелистче. Същото може да се каже за „английски език“ в езикова категория „език“ и „хетеросексуален“ в категория „сексуална ориентация“.

Стъпка 2: 30 мин.

След това, като работят индивидуално или по двойки, помолете участниците да се самоопределят като попълнят вътрешните венчелистчета на техния собствен лист. Когато вътрешните и външните венчелистчета съвпадат, участниците трябва да ги оцветят, като по този начин подчертаят контраста между привилегии и уязвимост. Нека всяка двойка сравни своите резултати с резултатите на съседната, като наблюдават, разхождайки се.

За да дадете насоки за този обмен, можете да помолите участниците да помислят над следните въпроси:

- Беше ли ви трудно да определите как да попълните вашите вътрешни венчелистчета?
- Кои от категориите идентичност смятате за най-важни лично за вас? Кои категории използвате най-често, за да идентифицирате себе си?
- Какво чувствате по отношение на категориите във вътрешните венчелистчета на вашето цвете? Какви преживявания са свързани с тези аспекти на вашата идентичност?
- По какъв начин тези преживявания са формирали човека, който сте днес?

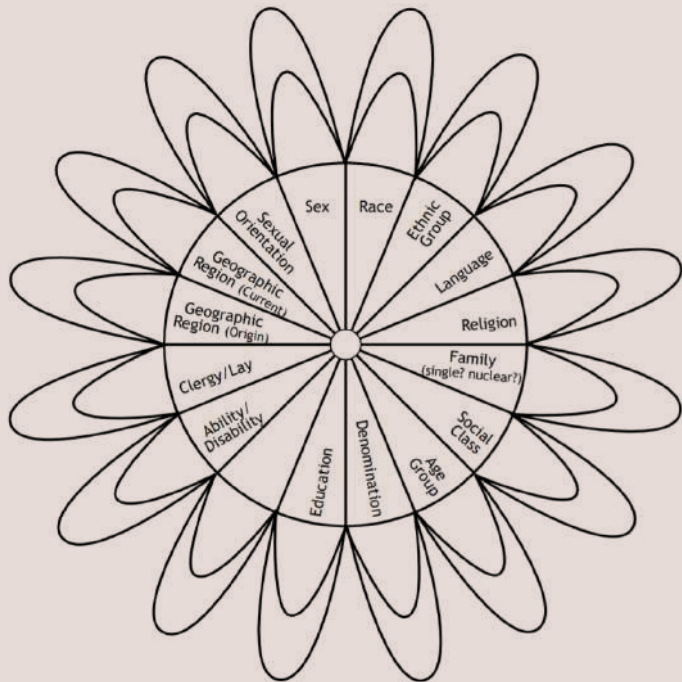
Дебрифинг: 15 мин.

Когато групата се събере отново, направете заедно кратък разбор, за да получат участниците възможност да изразят емоциите, впечатленията и размислите, през които са преминали. Пояснете, че участниците не са задължени да споделят, защото това е много лична дискусия.

Насочващи въпроси могат да бъдат:

- Как ви се стори упражнението?
- Излезе ли нещо в дискусиите, които искате да споделите с цялата група?
- Осъзнахте ли, какви стереотипи имате и как те влияят на поведение ви? (Тук пояснете, че коментарът не осъжда никого, защото всеки от нас има някакви стереотипи.)
- Успяхте ли да разберете как в нашето ежедневие всички ние създаваме джендър-концепции?

На фигурата по-долу е даден пример за цветето на властта с това какви категории на идентичността може да съдържа:

- пол
- раса
- етническа група
- език
- религия
- семейство (необвързан/а, „нуклеарно семейство“)
- социална прослойка
- възрастова група
- име
- образование
- способност/неспособност
- социална прослойка на семейството
- географски регион/месторождение
- географски регион/местоживеене
- сексуална ориентация

5.7. Барометър на насилието

Тема: видове насилие/насилие, основано на пола

Цел: анализ и разбиране на различните видове насилие, преживявано и практикувано от хората, във връзка с техния пол и сексуалност

Целева аудитория: може да се приложи по време на доброволчески лагери, семинари, обучения, обучения за координатори на лагери, обучения преди заминаването и т.н., както и в училищата или в работата с други заинтересовани групи

Необходимо време: 50 мин.

Метод: барометър дискусия

Необходими материали: принтирани копия на твърденията (по едно твърдение на страница, напечатано с голям шрифт, изпълващ страницата); хартиено тиксо за създаване на линията на пода; достатъчно широко помещение, за да има пространство за всички участници, които са подредени в редица.

Въведение: 5 мин.

Темата за насилието може да бъде изключително чувствителна за вашите участници – задължително предупредете участниците предварително, като обясните, че по време на заниманието ще се обсъждат примерите на насилие.

Започнете с игра за изграждане на доверие, за да се гарантира, че участниците в групата ще се чувстват комфортно да обсъждат тази чувствителна тема помежду си.

Основна дейност: 20 мин.

Подготовка: Направете линия на пода, като използвате хартиено тиксо, като в единия край сложите лист с надпис „100% насилие“, на другия – „0% насилие“.

Твърдения:

Дадено момиче се изключва от групата на момичетата, женската, защото не носи грим или рокля, като другите.

Дадено момче се изключва от групата на момчетата, защото не обича футбол и е по-скоро тих.

В конфликт с учител на момичето е заявено, че „тя не е истинско момиче“.

Момче, което започва да плаче по време на спречкване/обсъждане, се нарича „момиче“ или „ревла“ от останалите.

Дадено момче е транссексуално и другите ученици в училище го наричат „то“.

След като момче се е разкрило като гей, другите ученици в училище го отбягват.

Някой твърди, че хомосексуалността е грях.

Някой твърди, че жените поради своите биологични дадености не са толкова подходящи за управленски постове, колкото мъжете.

Някой е написал на вратата на банята: „Хейди е курва.“

Някои от момчетата наричат свой съученик „гей прасе“ по време на междучасието. Минавайки покрай тях, учител поклаща глава и просто продължава.

Майка на ученик се кандидатира за родителското настоятелство и някои други родители отиват при директора на училището, за да му кажат: „ние нямаме проблем с хомосексуалните родители, но не е адекватно лесбийка да бъде представител на родителите“, така че директорът трябва да направи нещо с това.

Лейла иска да смени училището си с по-добро. В продължение на няколко седмици всеки път, когато тя вдига ръка, за да даде отговор, други ученици коментират: „всичко знаеш ей...“ или „голям зубър си“.

В двора на училището някои от момчетата не позволяват на момиче да играе с тях футбол, защото тя е момиче, въпреки че играе във футболния отбор.

Момче се опитва да убеди момиче да прави секс с него, въпреки, че тя вече е казала „не“.

Учител продължава да се докосва ученичка от женски пол, като се прави, че уж е случайно. Тя се чувства неудобно.

Жените в Германия печелят около 20% по-малко, отколкото на мъжете.

По време на училищна екскурзия се случва изнасилване.

Раздайте на участниците принтираните копия с твърденията и им предложете да ги поставят там, където смятат, че им е мястото, според „процента“ на насилие във всеки описан случай. Обяснете, че те могат да променят позицията на твърденията на другите, след като обсъдят случая помежду си.

Дайте им 20 минути, за да определят позицията на всяко твърдение и да ви уведомят, когато стигнат до съгласие за това къде да се позиционира всяко твърдение.

Дебрифинг: 20 мин.

Предложете на участниците да седнат в кръг и да споделят своите чувства и мисли за този процес.

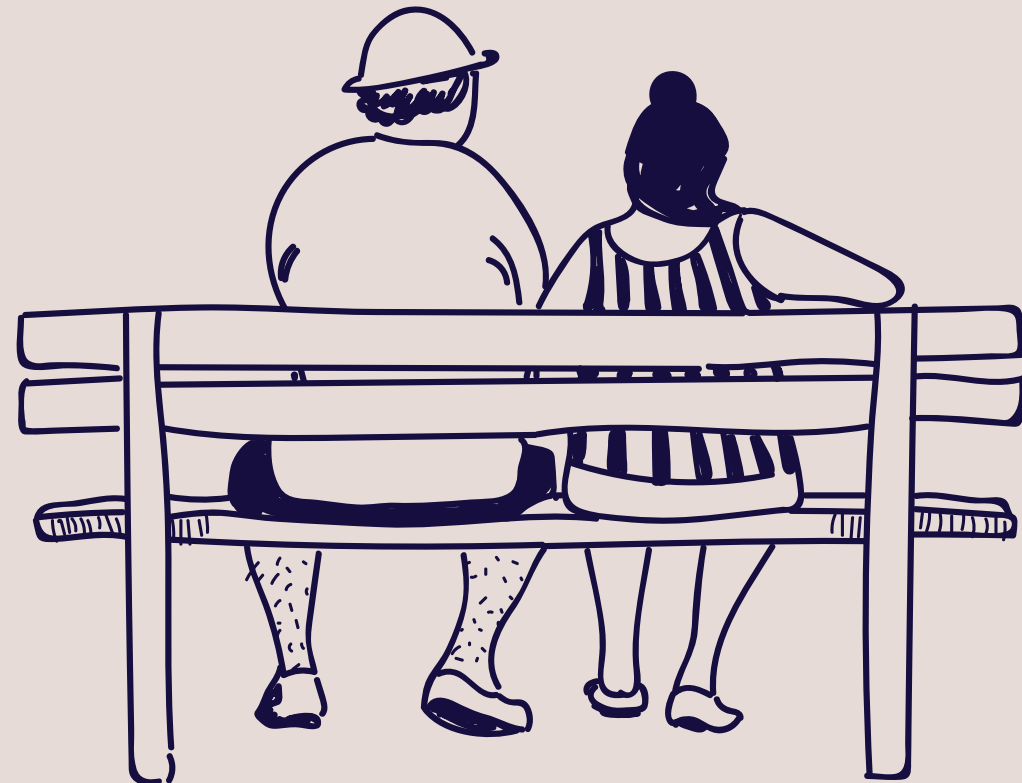
Насърчавайте ги да изразят това, което не им харесва и смятат за ограничаващо в предложения метод.

В случай че дискусиата не върви, насърчете я с няколко въпроса за размисъл:

- Може ли да се измерва насилието?
- Кой може да реши колко е повече и колко е по-малко насилие?
- Дали всички видове насилие са едни и същи?
- Какво е култура на насилието, основано на пола, и в какво се изразява тя?
- Можете ли да споделите други примери, които не са включени в твърденията?

Заклучение: 5 мин.

Бъдете на разположение за обсъждане на всякакви притеснения след тази активност.

5.8. Интервенция при прояви на микроагресия

Тема: микроагресия

Цел: да се отреагира; да повиши информираността за микроагресията

Целева аудитория: участници в доброволчески лагер/ семинар/ обучение/ и др.

Необходимо време: 30 минути

Метод: презентиране, рефлексия

Въведение: 5 мин.

Нека участниците са наясно, че целта на тази сесия не е да насажда вина. Сесията не е, за да се скарате на участник за нещо лошо или неправилно. Става въпрос за повишаване на осведомеността за собствените ни действия и за това, как си взаимодействаме с другите. Понякога това, как се отнасяме един към друг, несъзнателно се основава на стереотипи и норми, които сме възприели. Никой не е съвършен! Дори и вие като фасилитатор.

Обяснете на участниците, че сесията е от съществено значение, защото сте наблюдавали и/ или сте били информирани за микроагресии повече от един път. Не цитирайте примери, случващи се в конкретния проект, за да не „посочвате с пръст“ определени участници. Допълнете, че просто заедно ще наблюдавате какво се случва по време на тази сесия, надявайки се, че в останалата част на проекта, всички ще сте по-наясно с това, какво и как трябва да се говори, за да може това да е защитено място за всеки участник.

Основна дейност: 15 мин.

Терминът „микроагресия“ може да е неясен. Не се опитвайте да давате дефиниции, просто покажете това видео: „Микроагресията е като ухапване от комар“ <https://www.youtube.com/watch?v=hDd3bzA7450&t=15s>

След това представете на участниците две понятия и ги дефинирайте:

- стереотип (изберете определение, като потърсите в Гугъл)
- нормативност (вижте Раздел „Нашата тема“)

Визуализирайте ги като поставите на пода два постера с написаните на тях твърдения.

След като ги представите, пояснете, че всички ние растем със стереотипите и нормите на нашето общество, и ние ги приемаме или подлагаме на съмнение. Ето защо, да имаш стереотипи не е нещо необичайно или проблем, но е важно да осъзнаем, че те съществуват,

уват, да ги осмисляме и да подлагаме на съмнение. Помолете участниците да дадат примери за нормативност. Ако те не могат да си измислят пример, можете да предложите тези за хетеросексуалността, цисджендъра, определени типове фигура, принадлежност към определена религия в определени части на света, това да си блондинка в някои държави, различните хранителни навици в рзличните държави, начинът, по който се поздравяваме и т.н.

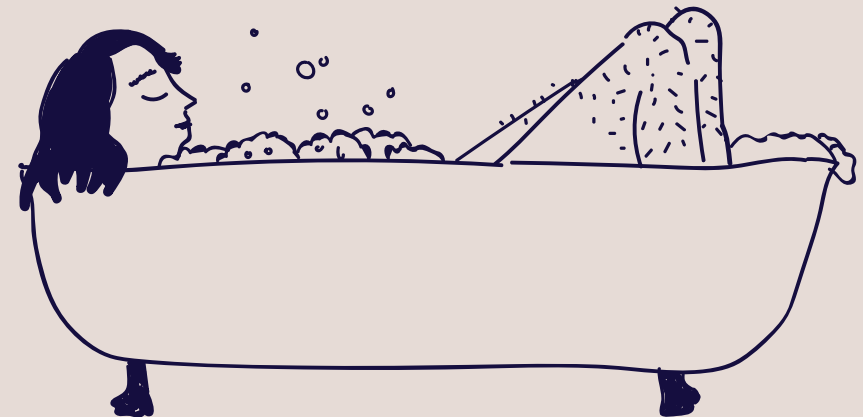
След това ги попитайте, каква е връзката между нормативността, стереотипите и микроагресията. Заедно изведете няколко примера за това, как норми и стереотипи водят до микроагресии. Например, цветнокож човек от Германия, на когото казват „немският ти е много добър. Откъде си всъщност?“ или въпрос към хомосексуалист: „Кога осъзна, че си хомосексуален? Целувал ли си някога жена?“

Дебрифинг: 5 мин.

Определете правила за това, как участниците да се справят с такива неща през останалата част на проекта. Например, измислете коя дума да използвате в даден момент, когато чуете микроагресия, за да сигнализирате за нея, без да се налага да обяснявате; винаги предполагайте, че отсрещната страна има най-добри намерения; обяснете добре, ако отсрещната страна използва микроагресия несъзнателно; фасилитаторът не разгласява нещо, ако е споделено лично и т.н. Добавете ги в групово споразумение.

Заклучение: 5 мин.

Не забравяйте да подчертаете още веднъж, че не всички са перфектни и че това е постоянен процес на учене за всички нас.

5.9. Училищният психолог

Източник: <https://pinkpractice.co.uk/> (въпросник за хетеросексуалност)

Тема: хетеронормативност

Цел: задаване на въпроси относно хетеронормативност

Целева аудитория: може да се приложи по време на доброволчески лагери, семинари, обучения, обучения за координатори на лагери, обучения преди заминаването и т.н., както и в училищата или в работата с други заинтересовани групи

Големина на групата: минимум 4 участници

Изисква се четен брой участници; ако броят на участниците не отговаря на това изискване, можете да дадете ролята на наблюдател на един от участниците

Необходимо време: 80 – 120 мин.

Метод: ролева игра

Необходими материали:

- столове (толкова, колкото на участниците – ако нямате столове, можете да създадете същата ситуация с възглавници, на които може да се сядат)
- разпечатани въпросници (по един за всяка двойка участници)
- ако е възможно, мултимедия и компютър за дебрифинга

Имате нужда от двама фасилитатора за въвеждането на ролите и две пространства, за да не могат двете групи да се чуват помежду си, например, 2 стаи, чиито врати можете да затворите.

Какво трябва да имате предвид: Ако имате хомосексуалните участници, те могат да реагират по различен начин или емоционално на това занимание. Бъдете готови да се намесите и да окажете подкрепа в такива случаи.

Следете внимателно за реакциите на хората и се уверете, че тази дейност не провокира да се разкриват, ако не са готови или не са щастливи от тази стъпка.

Въведение: 5 – 10 мин.

Препоръчително е да започнете с игра за изграждане на доверие и да обясните, че всеки, който не се чувства комфортно, е свободен да излезе извън играта по всяко време.

Не разкривайте на участниците целта на заниманието! Просто им кажете, че ще играят роля. Играе се по двойки. Нека участниците сами да изберат с кого да са в двойка, в зависимост от това, с кого се чувстват най-комфортно.

Когато двойките са формирани, нека всяка двойка си вземе два

стола и да ги позиционира така в пространството, че дадена двойка да не е твърде близо до друга.

Основна дейност: 40 – 50 мин.

Един човек от всяка двойка остава, а другият отива в другата стая. Тези, които излязат, са учениците, а тези, които остават в стаята, са училищните психолози. Не бива да знаят тези роли преди да се разделят и не им позволявайте да избират своите роли! На този етап просто ги помолете да решат кой от двамата ще отиде в другата стая, без да им разкривате нищо за ролите.

Групата участници, които са излезли навън, ще бъдат инструктирани да легнат, да се разходят или да намерят позиция, която да им помогне да си представят ролята, която ще трябва да играят. Фасилитаторът трябва бавно да прочете следното описание, като прави паузи между изреченията, за да позволи на участниците да развихрят въображението си и да влязат в съответната роля: „Ставаш сутрин. Денят ти започва рано и отиваш на училище, като всеки друг дванадесетгодишен в твоята страна. Но днешният ден е различен. Докато закушваш, опаковаш обяда си и си миеш зъбите, си мислиш защо си в тази ситуация. Защо родителите ти насрочиха среща с училищния психолог тази сутрин? Защо смятат, че това е наложително? Защо не се гордеят с теб и си шепнат помежду си с притеснение? Защо снощи родителите ти плакаха за теб? Защо в училище всички, дори и учителите, смятат че си странен? Защо дори казват, че си отвратителен? Защо не искат да прекарват време с теб? Защо ти измислят прякори и ти се присмиват? Надяваш се, че срещата с психолога ще ти помогне да намериш отговорите на всички тези въпроси и да се почувстваш отново нормален, макар и да не вярваш, че това е възможно.“

По време на това описание умишлено не става ясно какъв е този „проблем“. Участниците не бива да знаят, че темата е сексуалност.

Когато сте готови, проверете, готова ли е другата група, и изпратете на участниците обратно в стаята. Помолете ги да седнат пред своите партньори.

Успоредно с това участниците, които остават в стаята, получават следните инструкции: „С вас са се свързали родителите и учителите на един ученик, който/която е изправен/а пред тормоз и социално изключване, защото той/тя е отбелязан/а като хетеросексуален/а. Първата ви среща за деня има за цел решаване на проблема, като от вас се очаква да му/ ѝ помогнете да се върне в правилния път.“

За да улесни дискусията във всяка двойка, фасилитаторът раздава списък с въпросите, които те трябва да прочетат внимателно. Сесията с всеки ученик трябва да включва, но да не се ограничава само с тези въпроси.

Когато психолозите са готови, оставете ги да седнат на столовете, които те приготвиха с партньора си. Дайте на вашия ко-фасилитатор знак, че учениците могат да влязат, когато са готови.

Изберете 8-10 от следните въпроси (източник: въпросник за хетеросексуалност), които да включите в анкетата, която предоставяте на психолозите:

- Какво мислиш, че те накара да станеш хетеросексуален?
- Кога и как за първи път реши, че си имаш хетеросексуални наклонности?
- Възможно ли е, хетеросексуалните ти наклонности да са причинени от невротичен страх от хората от твоя пол?
- Ако никога не си спал/а с някого от твоя пол, откъде знаеш, че не би го предпочел/а?
- Възможно ли е твоята хетеросексуалност да е просто фаза, която ще надраснеш?
- Възможно ли е просто всичко, от което имаш нужда, да е един/една добър/а гей-партньор/ка?
- Ако хетеросексуалността е нормална, защо непропорционално голям брой психично болни са хетеросексуални?
- На кого си разкрил/а своите хетеросексуални наклонности? Как реагираха?
- Хетеросексуалните мразят и/или не се доверяват на хората от техния пол? Затова ли стават хетеросексуални?
- Ако имаш деца, би ли искал/а те да са хетеросексуални, знаейки с какви проблеми ще се сблъскат?
- Твоята хетеросексуалност не ме обижда, стига да не се опитваш да ми я налагаш. Защо се чувстваш задължен/а да наложиш на другите своята сексуална ориентация?
- По-голямата част от педофилите са хетеросексуални. Наистина ли смяташ, че е безопасно родителите да излагат своите деца на влиянието на хетеросексуални учители?
- Как можеш да си мислиш, че ще станеш завършена личност, ако се ограничаваш до задължителен и ексклузивен хетеросексуален начин на живот и не искаш да изследваш и развиваш хомосексуалния си потенциал?
- Хетеросексуалните са известни с това, че приемат за себе си и останалите строго определени, стереотипни секс-роли. Защо ти е да се предържаш към такива нездравословни ролеви игри?
- Защо хетеросексуалните обръщат толкова внимание на секса? Защо те са толкова развратни?

Ако имате повече време, можете също да гледате посоченото по-долу видео с участниците, но не забравяйте, че в края му има по-тежки кадри. Не го показвайте, ако няма да сте около участниците след това. Уверете се, че имате време за дебрифинг. „Представете си свят, в който да бъдеш „гей“ е норма, а „хетеросексуалните“ са малцинство“ <https://www.youtube.com/watch?v=Cn0JgDW0gPI> (късометражен филм, 20 минути)

- Дори при цялата обществена подкрепа, която получава бракът, разводите се разрастват страшно много. Защо има толкова нестабилни връзки между хетеросексуалните?
- Как можеш да се наслаждаваш на пълно, удовлетворяващо сексуално преживяване или дълбока емоционална връзка с човек от противоположния пол, когато разликите са толкова огромни? Как може един мъж да разбере как да достави удоволствие на една жена или обратното?
- Защо си държиш на това да си толкова изразителен/на и да правиш публичен спектакъл от своята хетеросексуалност? Не може ли просто вие хетеросексуалните да бъдете там каквито сте си и да не вдигате толкова шум?
- Как ще оцелее човечеството, ако всички бяха хетеросексуални като теб, при тази заплаха от пренаселеност?
- Изглежда много малко хетеросексуални са щастливи. Разработени са методи, които могат да ти помогнат да се промениш, ако наистина искаш. Мислил/а ли си да опиташ психотерапия или аверсивна терапия?
- Можеш ли наистина да се довериш, че хетеросексуалният терапевт/консултант ще бъде обективен и безпристрастен? Не се ли страхуваш, че той/тя може да бъде склонен да ти повлияе в посока на собствените си предпочитания?

Докато двойките играят своите роли, вие се разхождайте, за да чувате техните разговори. Намесете се, само ако смятате, че някой от участниците достига своя лична граница и трябва да се направи пауза.

Дебрифинг: 20 – 50 мин

Когато всяка двойка приключи, нека постави всички столове в един голям кръг. Преди да започнете с дебрифинга, помолете всички да станат и всеки да се отърси от ролята си.

Започнете дебрифинга със следните въпроси:

- Какво се случи?
- Как се чувствате(в ролята на психолог/ученик)?
- Кой момент за вас беше най-невероятен/интересен?
- Какво наблюдавахте по отношение на собствените си реакции?
- Как мислите, какъв е смисълът на тази игра?
- Което се счита за нормално и кой го определя?
- Как тази нормативност може да се усети в ежедневието и в разговорите? Как може да се избегне това? (например, да попитате някое момиче „Излизаш ли с някого? вместо „Излизаш ли с някое момче?“)

Завършете с дефиницията на хетеронормативност. Можете да я дадете, или да я формулирате заедно с участниците. Използването

на този инструмент предполага обяснения.

Заключение: 5 мин.

Нека те знаят, че ако този семинар е стартирал някакъв процес в тях самите, известно време вие ще бъдете на разположение, за да ги подкрепите. Дайте им информацията за това къде могат да намерят подкрепа, както и вашия контакт.

6. ОРГАНИЗАЦИИ В БЪЛГАРИЯ, КОИТО РАБОТЯТ ПО ТЕМИ, СВЪРЗАНИ С РАВЕНСТВО НА ПОЛОВЕТЕ

Академия „Екатерина Карavelова“ посвещава работата си на овластяването на момичета и жени чрез разработването на различни социални платформи и обучения, с които момичетата и жените да стават по-уверени в способностите си, да изразяват мнението си, да преследват целите си и да адресират проблемите на техните общности.

Уеб страница: <https://www.sheinbulgaria.org/>

Сдружение „Алианс за защита от насилие, основано на пола“ е мрежа, активно работеща за защита и превенция срещу домашно насилие и насилието, основано на пола. Алиансът е създаден през септември 2008 г. и в него членуват 11 неправителствени организации от цялата страна с доказани опит и експертиза в тази сфера.

Уеб страница: <http://www.alliancedv.org/>

Фондация „Асоциация Анимус“ предлага консултиране, психонализа, психотерапия на жертви пострадали от домашно насилие; национална телефонна линия за помощ: 0800 1 8676 и 02 981 7686 и настаняване в Кризисен център Св. Петка.

Уеб страница: <http://animusassociation.org/>

Фондация „Билитис“ работи за промени в законодателната рамка и политиките, които ще повишат равнопоставеността на ЛГБТИ хората, активиране и себе-овластяване на ЛГБТИ хора и разпространение на ценностите на феминизма и за преодоляване на хетеронормативните структури, включително джендър стереотипите.

Уеб страница: <https://bilitis.org/>

Български фонд за жените (БФЖ) подкрепя местни неправителствени организации, работещи по правата на жените за постигане на реалната им равнопоставеност във всички сфери на обществения живот и за премахване на всяка форма на дискриминация, за гарантиране на правата на момичетата и жените, за повишаване на информираността на обществото относно половите стереотипи и за тяхното изкореняване, за премахването на всички форми на дискриминация и насилие, основано на пола, както и за постигането на реална равнопоставеност между половете.

Уеб страница: <https://bgfundforwomen.org/bg/>

Български Хелзинкски Комитет (БХК) е независима неправителствена организация за защита правата на човека: политически, граждански, културни, социални. Акцент в работата им е отстояването на правата на най-уязвимите групи: деца, хора с увреждания, жени, етнически и ЛГБТИ малцинства, лишени от свобода.

Уеб страница: <https://www.bghelsinki.org/bg/>

Фондация ГЛАС (GLAS – Gays and Lesbians Accepted in the Society). Фокусът на дейност е върху работа с родители на ЛГБТИ хора, създаване на приобщаваща работна среда и провеждане на обществени кампании срещу хомофобските престъпления от омраза и в подкрепа на толерантността.

Уеб страница: <https://glasfoundation.bg/>

Фондация „Джендър алтернативи“ е юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза с няколко основни цели, на чело с подпомагане изграждането на балансирано гражданско общество в страната чрез реализиране на равни възможности и равно представителство на мъжете и жените и на различните етноси в публичния и частния сектор и застъпничество за утвърждаване на универсалните и европейски стандарти за правата на човека.

Уеб страница: <http://genderalternatives.org/bg/>

Фондация „Джендър проект в България“ е независима, неправителствена организация в обществена полза, учредена през 1994 г. от жени активистки и професионалистки в различни области. Тя се утвърждава като група за застъпничество, която работи за : повишаване на чувствителността на българското общество по проблемите на равнопоставеността на двата пола; засилване нетърпимостта на формиращото се гражданско общество в България към проявите на насилие срещу жените у дома, на пазара на труда и на работното място; промяна на законовата уредба в защита на жените и децата, пострадали от домашно насилие.

Уеб страница: www.gender-bg.org

EMPROVE е онлайн платформа, която цели да предложи достъп до обучителни материали и обучения, чрез геймификация, специално насочени към превенция и подкрепа към жени жертви на насилие и към специалисти, които предлагат грижа и подкрепа на жени, преживели насилие.

Уеб страница: <https://emproveproject.eu/bg/>

Международен женски клуб – София (IWC) е благотворителна фондация, която има за цел да подпомогне български организации и институции за по-ефективно посрещане на нуждите на най-маргинализираното население в страната, специално към жени, но и към възрастни, деца, лишени от родителски грижи, тези, които са умствено или с физически увреждания и етнически малцинства.

Уеб страница: <https://iwc-sofia.org/>

Младежка ЛГБТ организация Действие чрез дейности за защита на човешките права на ЛГБТИ хората в България и създаване на социален ЛГБТИ център се стреми да подобри общественото приемане и да пребори негативните стереотипи, с които ЛГБТИ хората се сблъскват и които водят до дискриминация.

Уеб страница: <http://deystvie.org/>

София прайд е ежегодно събитие с основна цел противодействие на силите и механизмите на потисничеството на ЛГБТИ-хората, не просто чрез равното им третиране без оглед на сексуалната им ориентация или половата им идентичност, но и чрез приемането от страна на обществото и подобряването на животите на хората, които живеят с всякакви куиър идентичности. Прайдът е придружен от конкретни искания за законови и обществени промени към равни права.

Уеб страница: <https://sofiapride.org/>

Сдружение „Съвет на жените бежанки в България“ помага на бежанци и търсещи закрила в процеса на тяхната адаптация и интеграция в българското общество. Работи активно в посока изграждане на толерантност, етническа търпимост, разбиране и подкрепа от страна на местната общност към проблемите на бежанците.

Уеб страница: <http://crw-bg.org/>

T.I.A група – неформална група на трансджендър, интерсекс и техните съюзници. Мнозинството от членовете са български граждани, но има и чужденци. В групата може да се запознаете с това, какво представляват транс и интерсекс хората, какви са техните проблеми и начините по които те се решават у нас и по света. В групата членуват и психолози и адвокати, които подкре-

пят хората от групата.

Уеб сайт: <https://www.tiagroup.bg/>

Студентско общество за равенство при СУ – организацията цели противопоставянето на дискриминацията и насилието сред академичната общност на СУ.

Контакт: <https://www.facebook.com/zaravenstvoSU/>

Си Ви Ес – България от 1998 г. промотира чрез своята работа доброволчеството като способ за постигане на мир и социална справедливост. Сдружението изпраща български доброволци в чужбина и приема международни доброволци в България за краткосрочни и дългосрочни проекти в обществена полза, по различни теми, свързани с човешките права, опазване на околната среда и др.

В последните години Си Ви Ес – България започва да подкрепя доброволци на местно и международно ниво, които се интересуват и желаят да развият темата за равенство на половете, като в България подкрепя организирането на доброволчески летен лагер за овластяване на момичета в района на гр. Луковит. Доброволците на Си Ви Ес – България стоят зад идеята и изпълнението на „герила-акцията“ в градския транспорт #ценатанамълчанието през юни 2018 г., чиято цел бе да покаже скритите проблеми на домашното насилие и да възбуди обществен дебат, да покаже подкрепа към жените, които ежедневно са подложени на насилие, тормоз и обиди в къщи или на работното място.

РРДЕМ СЕРЕ СМ СВОБОДН ДА

